
Prikaz

Jasmin Hasić,
Dženeta Karabegović (ur.)
**Bosnia and Herzegovina's
Foreign Policy Since
Independence**

Palgrave Macmillan, London/Cham, 2019,
251 str.

Knjiga *Bosnia and Herzegovina's Foreign Policy Since Independence*, izdana u posebnoj ediciji Palgrave Macmillana "New Perspectives on South-East Europe", prva je koja se tematski bavi vanjskom politikom Bosne i Hercegovine i njenom kompleksnošću. Akademsko proučavanje partikularnih vanjskih politika država nastalih osamostaljivanjem jugoslavenskih republika i pokrajine Kosovo u pravilu se događalo na marginama tema koje su zakupljale širu znanstvenu pozornost, bilo da se radilo o ratnom ili poratnom razdoblju, odnosno javnim politikama ili nekim specifičnim poljima unutrašnjih i vanjskih politika. Kako su i autori knjige naveli na samom početku, do sada nije postojalo sustavno djelo na akademskoj razini koje se temeljito posvetilo prikazu cjelokupne vanjske politike BiH, već su se autori bavili proučavanjem raznih procesa, odnosno Bosnom i Hercegovinom kao objektom vanjske politike. A upravo je ta promjena narativa, gdje se BiH prikazuje kao subjekt međunarodnih odnosa, najvažnija ideja koju su Hasić i Karabegović inicijalno po-

stavili kao glavni zadatak pred sve autore koji su sudjelovali u pisanju knjige.

Bosnia and Herzegovina's Foreign Policy Since Independence koncipirana je kao zbornik u kojem se svako poglavlje fokusira na jednu od tema koje su urednici odabrali kao ključne u prikazu ukupnosti bosansko-hercegovačke vanjske politike. Uzimajući u obzir specifičnosti političkog okvira koji Bosna i Hercegovina ima zbog svojih ustavnih i s time povezanih zakonskih ograničenja, ova knjiga nudi slojevit prikaz kompleksnih izazova s kojima se vanjska politika BiH suočava kroz proteklih četvrt stoljeća. U namjeri da knjiga bude zanimljiva i čitljiva svim potencijalnim čitateljima, a uzimajući u obzir kako je zasad objavljena samo na engleskom jeziku s jasnom namjerom obraćanja što široj međunarodnoj znanstvenoj zajednici (kako su urednici najavili na zagrebačkom predstavljanju knjige u listopadu 2019., uskoro se planira i objavljivanje prijevoda za područje Bosne i Hercegovine), bilo je nužno kroz sve članke pojasniti bosansko-hercegovačke specifičnosti i kontekstualizirati kompleksnost povijesno-političkih okvira unutar kojih se vanjska politika te zemlje odvija. U tome je jedan od ključnih uspjeha knjige, jer je znanstvenicima i čitateljima koji dolaze iz nekadašnjih jugoslavenskih republika kontekst koji određuje temu knjige često samorazumljiv, a ostalima, upravo suprotno, gotovo nimalo razumljiv. Odabirom tema pojedinih poglavlja i njihovim logičnim redoslijedom ova knjiga je uspješno sagradila upravo nužan kontekst da bi čitatelji mogli sagledati temu knjige u cjelini.

Urednici Hasić i Karabegović okupili su tim od 11 međunarodnih autora uglav-

nom izravno osobno povezanih s Bosnom i Hercegovinom. Rezultat je 11 poglavlja koja interdisciplinarno i uz vrlo utemeljene analize vanjskopolitičkih djelovanja uspješno brane premisu koju su Hasić i Karabegović izložili kao svojevrsnu tezu na samom početku knjige, a to je da Bosna i Hercegovina ima svoju vanjsku politiku, koja je živa i koja se stalno oblikuje kroz interakcije s različitim domaćim i stranim akterima. Potvrda navedene teze je drugi važan uspjeh knjige, jer se narativ koji su u proteklim desetljećima često iščitavali akteri iz same Bosne i Hercegovine, a i dio znanstvene zajednice, temeljio na suprotnoj tezi kako BiH nema vanjsku politiku, odnosno kako takva politika nije vanjska politika jer BiH nema potpunu suverenost, pa ne može imati ni funkcionalnu vanjsku politiku. Snažno se suprotstavljajući takvim tumačenjima, Hasić i Karabegović otvaraju knjigu uvodnim prikazom struktura i okvira same države, procesa, aktera i institucija unutar kojih nastaje vanjska politika Bosne i Hercegovine. Sokol u drugom poglavlju daje za BiH specifičan povijesni prikaz izazova vođenja vanjske politike tijekom rata devedesetih, dok Džanović u trećem poglavlju prikazuje djelovanje BiH u međunarodnoj zajednici i organizacijama. Čepo se u svom poglavlju dotiče euroatlantskih integracija kao važnog aspekta vanjskopolitičkog djelovanja, a Kalamujić se bavi prikazom ekonomskih aspekata vanjske politike BiH. Bonora u šestom poglavlju obrađuje specifičnu temu odnosa BiH prema međunarodnim pravosudnim tijelima, dok Domi i Petrić u svom poglavlju prikazuju dosege BiH u polju sudjelovanja u međunarodnim sigurnosnim i *peace-keeping* operacijama.

Mujanović u osmom poglavlju daje prikaz klasičnih bilateralnih odnosa s velikim državama, a Marković i Subašić lokaliziraju vanjsku politiku u prikazu izazovnih odnosa BiH prema državama s kojima graniči. Karabegović i Hasić u desetom poglavlju obrađuju za vanjsku politiku BiH važnu temu dijaspore, dok u završnom poglavlju Anđelić prikazuje izazove koji se stavljaju pred vanjsku politiku iz pozicije unutrašnjopolitičkih okvira, medija i NGO-a te izazove javne uprave i pripadajućih politika.

Ako bi trebalo kritizirati inače izvrsno odrađen uređivački zadatak, onda bi to bilo upravo pozicioniranje zadnjeg poglavlja, jer iako mu je namjera bila sumirati sva prijašnja poglavlja i dati svojevrsan završni pregled teme knjige, moguće je da bi njegovo premještanje na početak omogućilo čitateljima stvaranje sveobuhvatnijeg konteksta za teme koje se obrađuju kasnije. To bi ponajviše bilo korisno upravo svim onim čitateljima koji nemaju potpuna znanja o povijesnom i društvenom kontekstu BiH politike, a koje zadnje poglavlje detaljno prikazuje.

Kako navode sami urednici citirajući Jensena u uvodu knjige, studije vanjske politike malih država nisu dominantne u literaturi o međunarodnim odnosima jer je njihov doseg uvijek u sjeni velikih aktera. Stoga je najveći trenutni uspjeh knjige *Bosnia and Herzegovina's Foreign Policy Since Independence* činjenica kako ju je izdao međunarodno priznati izdavač, što joj je osim zaslužnog osobnog i akademskog zadovoljstva autora, koje se jasno vidjelo na zagrebačkoj promociji, osiguralo i međunarodni doseg. S obzirom na to da u Bosni i Hercegovini do sada nije izdana

slična knjiga, za očekivati je kako će nadolazeći prijevod svakako utjecati i na njeno uvrštavanje u obaveznu akademsku literaturu na predmetnim kolegijima. Istovremeno će, zbog neizbježne povezanosti s politikama susjednih država, knjiga svakako biti zanimljiva svima koji se znanstveno ili profesionalno bave međunarodnim odnosima, kao i Bosnom i Hercegovinom. Zaključno, *Bosnia and Herzegovina's Foreign Policy Since Independence* trebala bi poslužiti i kao povod autorima iz ostalih država proizašlih iz Jugoslavije da na sličan način prikažu njihove vanjske politike i time daju doprinos znanstvenom izučavanju polja međunarodnih odnosa i diplomacije ovih prostora, koje zbog svojih povijesnih specifičnosti, a posebno zbog iznimno slojevitog odnosa upravo s vanjskim politikama velikih država, već desetljećima opravdano izaziva zanimanje znanstvene i šire zajednice.

Amar Rešić
Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu

Prikaz

Vladimir Petrović Etničko čišćenje. Geneza koncepta

Institut za savremenu istoriju i Arhipelag,
Beograd, 2019, 227 str.

Srpski povjesničar Vladimir Petrović objavio je prošle godine knjigu *Etničko čišćenje. Geneza koncepta* kao plod višegodišnjeg proučavanja političkog nasilja. Kako se njegov pristup umnogome razlikuje od standardnih znanstvenih shvaćanja etničkog čišćenja i kako zadire u srž prijepora o definiranju i diferenciranju pojedinih vrsta i oblika političkog nasilja, respektivna knjiga dobar je povod da se ukratko razmotre te razlike i da se približi preciznijem određenju pojmova.

Petrović se odlučio za *terminološki pristup* etničkom čišćenju, što znači da je pratio povijest uporabe toga termina na različitim područjima društvenoga i političkog života te, sukladno tome, u brojnim disciplinama koje ih proučavaju: u teologiji, vojnoj znanosti, politologiji, sociologiji, etnologiji, historiografiji i drugdje. Gdje god su se pojavljivali izrazi *čišćenje*, *čistoća*, *očišćenje*, *čistka*, *čistiti*, *počistiti*, *pročistiti*, *raščistiti*, autor je proučavao njihovo značenje i “upisivao” ih u povijest etničkog čišćenja. U antičkoj Grčkoj čišćenje je imalo vjersko značenje i bilo je sastavni dio vjerskih obreda, jer se pojedinac morao očistiti prije ulaska u hram. U Rimu su bile izrazitije povezane vjerske